

ADASRA

ПРОЛОГ

СПРОБУЙ ТОРКНУТИСЯ МИНУЛОГО. СПРОБУЙ ВПОРАТИСЯ З МИНУЛИМ.
ВОНО НЕ СПРАВЖНЄ. ЦЕ ЛИШЕНЬ СОН.

Тед БАНДІ¹

Це почалося не зараз. Не з шифраторів або «Роршаха», не з Великого Бена, «Тезея» чи вампірів. Більшість людей сказала б, що все почалося зі Світляків, але й вони помилилися б. Цими штуками все завершилося.

Для мене все почалося з Роберта Пагліно.

У вісім він був моїм найщирішим і єдиним другом. Ми — побратими-аутсайдери, яких пов'язувало спільне лихо. Мое — набуте. Його — генетичне: безконтрольний генотип, що подарував йому схильність до короткозорості, прищавості та (як виявилось пізніше) наркоманії. Батьки його так і не оптимізували. Рідкісні релікти двадцятого століття, які досі вірили в Бога та ще й вважали, буцімто ніхто не повинен намагатися покращити Його творіння. Тож, хоч нас обох можна було полагодити, сталося це тільки зі мною.

Прийшовши на майданчик, я побачив, що Паг опинився в центрі уваги півдюжини дітей. Поодинокі щасливці, які стояли попереду, били його по голові, а решта, в очікуванні на свою чергу, задовольнялася лайкою: «виродок», «одуд». Я спостерігав, як друг, ледь не вагаючись, підняв руки, аби захиститися від найважчих ударів. Його думки я розумів краще, ніж свої власні;

¹ Тед Банді (1946–1989) — американський серійний вбивця, гвалтівник, викрадач людей та некрофіл. Діяв в Америці у 70-ті роки. Жертвами були молоді жінки та дівчатка. Напередодні страти зізнався, що в період з 1974 по 1978 рр. скоїв 30 убивств, однак реальна кількість жертв може бути більшою.

Паґ боявся, що нападники можуть вирішити, ніби піднятими руками він *відбиватиметься*, боявся, що вони сприймуть це як акт агресії і почнуть його гамселити ще завзятіше. Навіть тоді, у зовсім дитячому віці, маючи лише половину мозку, я ставав бездоганним спостерігачем.

Але я й гадки не мав, що робити.

Ми з Паґом уже давно не бачилися. Я майже не сумнівався, що він мене уникає. Але коли твій друг вскочив у халепу, ти йому допомагаєш, еге ж? Навіть якщо шанси мізерні (до слова, чи багато восьмирічних хлопчаків підуть проти шести більших, ніж вони, пацанів заради дружка по пісочниці?), ти можеш бодай покликати на допомогу. Помахати охоронцю. Зробити хоча б *щось*.

Я просто стояв. І не дуже *хотів* йому допомагати.

Це не мало жодного сенсу. Навіть якби Паґ не був моїм найкращим другом, мені слід було принаймні поспівчувати йому. На відміну від Паґа, до мене майже не чіплялися – через мої напади діти намагалися триматися від мене подалі. Хвороба їх лякала і водночас робила мене безпорадним. Та все одно. Я чудово знав, що таке знущання, образи чи несподівана підніжка, яка раптом уриває твій рух з точки А в точку Б. Я знав, що це за відчуття.

Або *колись* знав.

Ту частинку мене вирізали разом з хворими ланками. Я досі опрацьовував алгоритми з її відновлення, досі засвоював новий досвід. Стадні тварини завжди шматують найслабших. Кожна дитина інстинктивно знає про це. Можливо, я мав дозволити процесу спокійнісінько тривати далі. А що як не слід було йти проти природи? Але ж он, Паґові батьки не пішли проти природи, і погляньте, що трапилося: їхній син корчиться в багнюці, а зграйка виправлених суперхлопців *копає* його по ребрах.

Зрештою, там, де зазнало провалу співчуття, спрацювала пропаганда. Найімовірніше, тоді я більше спостерігав, ніж думав, *згадував*, а не робив висновки — і мені пригадалися тисячі підбадьорливих історій, де співали дифірамби всім, хто виступив на захист зневажених.

Тож я підняв із землі камінь розміром з власний кулак і вдарив ним двох Паґових кривдників по потилицях, перш ніж хтось збагнув, що я вступив у гру.

Третій, повернувшись назустріч новій загрозі, отримав такий удар в обличчя, що було виразно чути, як тріснула його ви-

лицева кістка. Пригадую, як здивувався, що я не отримав жодного задоволення від цього звуку. Для мене він означав лише те, що на одного суперника стало менше.

Решта розбіглися, щойно побачили кров. Один зі сміливців пообіцяв, що я — труп, вигукнув через плече: «*Їбаний зомбі!*» та зник за рогом.

Знадобилося три десятиліття, щоб збагнути іронію в тій ремарці.

Двоє суперників корчилися біля моїх ніг. Я гамселив одного з них по голові, доки той не перестав ворухитися, а тоді повернувся до іншого. Хтось схопив мене за руку — і я замахнувся, не думаючи, не дивлячись, аж доки Паґ з криком не відскочив від мене.

— Ой, — сказав я. — Вибач.

Тіло одного лежало непорушно. Другий, скручений у клубок, стогнав, тримаючись руками за голову.

— От *гівно!* — задихався Паґ. Він не зважав на те, що з його носа, бризкаючи на сорочку, юшить кров. На щоці наливався синьо-жовтий синець. — От *гівно, гівно, гівно ...*

Я розмірковував, що саме сказати.

— З тобою все гаразд?

— От *гівно!* Ти — я маю на увазі, ти *ніколи...* — він витер рот. На його зап'ясті була кров. — Ох, *чувак*, ми влипли.

— Вони це почали.

— Угу. Але ти, тобто... *Глянь* на них!

Істота зі скавулінням кудись плазувала рачки. Мені стало цікаво, скільки часу їй знадобиться, щоб повернутися з підкріпленням. Я розмірковував, чи не краще мені добити її просто зараз.

— Раніше ти *ніколи* таким не був, — сказав Паґ.

До операції, мав він на увазі.

Я і справді тоді дещо відчув — слабко, віддалено, але безпомільно. Мене охопив гнів.

— Вони *почали...*

Паґ позадкував, широко розплющивши очі.

— Що ти *робиш?* *Поклади* це!

Я утямив, що стою з піднятими кулаками. Не пригадую, коли зробив це. Розтиснув їх. На це знадобився час.

Довелося довго, дуже довго та пильно вдивлятися у власні руки.

Камінь упав на землю, блискучий і слизький від крові.

— Я ж намагався допомогти, — я не міг збагнути, чому він не розуміє цього.

— Ти, ти не такий, як раніше, — додав Паґ з безпечної відстані. — Ти вже більше не Сірі.

— Та ні, я Сірі. Не будь довбойобом.

— Вони вирізали твій мозок!

— Лише половину. Через еп...

— Знаю, що через епілепсію! Думаєш, я ідіот? Але ти був саме у тій половині — чи, принаймні, частина тебе... — Він борювався зі словами, з думками, що містилися в них. — І тепер ти інакший. Неначе мама й тато вбили тебе...

— Мама й тато, — несподівано спокійно промовив я, — врятували мені життя. Інакше б я помер.

— Думаю, ти й так помер, — відрізав мій найщиріший і єдиний друг. — Думаю, Сірі помер, вони вишкребли й викинули його, а ти — зовсім інший малий, просто вирощений з того, що лишилося. Ти не той, що був. Відтоді. Ти не той, що був.

Досі не знаю, чи усвідомлював Паґ, що саме він казав. Мабуть, його матір просто висмикнула з розетки дрiт під час гри, з якої він не вилазив останні вісімнадцять годин, і змусила його вийти на свіже повітря. Можливо, настрілявшись по людях-ботах в ігровпросторі, він мимоволі почав бачити їх повсюди. Можливо.

Однак щось у Пагових словах таки було. Пригадую, як Гелен розповідала (постійно розповідала), наскільки складно до цього звикати. «Неначе в тебе з'являється абсолютно нова особистість», — казала вона. А чому, зрештою, й ні? Недарма ж операцію називають радикальною гемісферектомією: одну половину мозку викидають разом із вчорашніми криветками, а другу, яка лишилася, змушують надриватися за двох. Уявіть, крізь які метаморфози мала пройти ця самотня півкуля, намагаючись заповнити прогалини. Вочевидь, їй усе вдалося. Мозок — дуже гнучкий шмат м'яса; він доклав зусиль, але адаптувався. Я адаптувався. А втім... Якщо подумати про те, скільки всього було вичавлено, спотворено, видозмінено, перш ніж завершилося відновлення, то можна стверджувати, що я зовсім не та людина, яка раніше займала це тіло.

Звісно ж, невдовзі прибiгли дорослі. Надали медичну допомогу, викликали «швидку». Розгiнвані батьки обмінялися ди-

пломатичними залпами. Однак доволі складно змусити розлючених сусідів вболівати за поранену дитину, якщо камери спостереження за ігровим майданчиком з трьох кутів показують, як маленьке янголятко — і п'ятеро його друзяк — гамселять попід дих хлопчика-інваліда. Моя матір, зі свого боку, вдалася до звичного бідкання щодо проблемних дітей і відсутніх батьків — тоді тато знову був десь на іншому боці планети, — і буря доволі швидко вляглася. Ми з Паґом навіть залишилися друзями — після короткої перерви, яка нагадала нам обом, наскільки обмежені соціальні перспективи чекають на шкільних аутсайдерів, якщо вони не тримаються купи.

Я пройшов крізь те випробування і пережив ще мільйон інших випадків з дитячого життя. Виріс і непогано влаштувався. Я навчився пристосовуватися. Спостерігав, запам'ятовував, виводив алгоритми та копіював належну поведінку. Не багато з того було... щирим, скажімо так. Я мав і друзів, і ворогів, як і будь-хто інший. Обирав їх відповідно до власних контрольних переліків моделей поведінки та обставин, укладених за роки спостереження.

Можливо, я виріс відчуженим, проте *об'єктивним*, за що маю дякувати Роберту Паґліно. Саме його доленосна заувага поклала початок усьому. Вона привела мене до Синтезу, прирекла на згубну зустріч із шифраторами, вберегла мене від долі, гіршої за ту, що спіткала Землю. Або ж кращої. Гадаю, це залежить від точки зору. Точка зору *має значення*: тепер я це розумію, коли, осліпнувши, розмовляю сам із собою, ув'язнений в домовині, що вилітає за межі Сонячної системи. Розумію вперше, відколи один побитий, скривавлений друг на дитячому полі бою переконав мене відкинути геть власну точку зору.

Можливо, він помилився. А можливо, я. Але та... та *відчуженість* — постійне відчуття себе *прибульцем* поміж представників власного виду — не така вже й погана річ.

Особливо вона стала у пригоді, коли явилися справжні прибульці.

ТЕЗЕЙ

КРОВ ШУМИТЬ.

Сюзанна ВЕГА¹

Уяви собі, що ти Сірі Кітон.

Ти приходиш до тями в агонії воскресіння, судомно хапаючи ротом повітря після рекордно довгого стосорокаденного сонного апное². Ти відчуваєш, як твоя густа від добутаміну³ та лей-енкефаліну⁴ кров розтікається по всохлих від багатомісячного застою артеріях. Тіло надимається з болісними поштовхами: розширяються кровоносні судини; плоть відділяється від плоті; вигинаючись під час вдихання, оглушливо тріщать відвиклі ребра. Суглоби, якими ніхто не користувався, заклинило. Ти, мов та людина-паличник⁵, застиг в якомусь збоченому живому задубінні.

Ти б закричав, але бракне повітря.

Нагадуєш собі, що з вампірами таке відбувається постійно. Це *нормально* для них, це їхній власний унікальний досвід

¹ Сингл з цієї пісню у 1992 році займав у чартах Великобританії 60-ту позицію.

² Зупинка дихання.

³ Добутамін — інотропний лікарський засіб, стимулятор серцевої діяльності. Добутамін було відкрито у 70-х роках ХХ століття науковцями Рональдом Таттлом та Джеком Міллсом.

⁴ Лей-енкефалін — речовина, що належить до пептидів і має подібний до морфію вплив на організм. Виробляється центральною нервовою системою хребетних тварин і може пригнічувати міжнейронне передавання больових імпульсів. Своєрідне природне «знеболювальне».

⁵ Паличник (Phasmatodea, також відомі як Phasmida або Phasmatoptera) — комаха з ряду примарові, вирізняється формою тіла і кінцівок, що нагадують гілочки рослин. Завдяки такій формі, паличник добре маскується, надовго замираючи й імітуючи гілки рослин.

збереження природних ресурсів. Вони могли б навчити наш вид стриманості, якби на світанку цивілізації їх не занастила абсурдна відраза до прямих кутів. А може, їм і досі таке до снаги. Зрештою, вампіри повернулися — повстали з могил завдяки палеогенетичному¹ вуду, зшиті з відбракованих генів та закам'янілого кісткового мозку, вимочені в крові соціопатів та високофункціональних аутистів. Один із них керує нашою місією. Дрібка його генів живе у твоєму власному тілі, тому воно також може поставати з мертвих — тут, на краю міжзоряного простору. Ніхто ще не зміг вилетіти за орбіту Юпітера, не ставши частково вампіром.

Біль починає потроху відступати. Ти запускаєш імплантати й робиш запит щодо своїх життєвих показників: минуть довгі хвилини, перш ніж тіло цілковито відгукуватиметься на моторні команди, і години, перш ніж воно перестане боліти. Біль — неминучий побічний ефект. Так буває, коли вампірські підпрограми вклеюють у людський код. Ти якось питав про знеболювальне, але будь-яка блокада нервів *пригнічує відновлення метаболізму*. Відсмокчи, солдат!

Цікаво, чи відчувала те саме Челсі за мить до кінця? Однак така думка викликає зовсім інший тип болю, і ти блокуєш її, щоб зосередитися на тому, як життя проштовхується у твої кінцівки. Мовчки страждаючи, перевіряєш свіжі показники телеметрії.

Ти думаєш: *«Це не може бути правдою»*.

Бо якщо так, ти не в тій частині всесвіту. Ти не в поясі Койпера², куди летів; тебе над високою екліптикою³ закинуло глибоко в хмару Оорта⁴, королівство довгоперіодичних комет, що приблизно раз на мільйон років прикрашають своєю присутністю

¹ Палеогенетика — галузь генетики, спрямована на вирішення проблем палеонтології. Зазвичай стосується вивчення еволюції з використанням даних щодо давньої ДНК.

² Пояс Койпера — область Сонячної системи за орбітою Нептуна приблизно на відстані 50 а. о. (а. о. \approx 149,6 млн. км). Як і пояс астероїдів, складається здебільшого з малих тіл, але, на відміну від об'єктів поясу астероїдів, містить переважно леткі речовини (звані льодами), такі як аміак, метан і воду.

³ Уявна лінія, вздовж якої протягом року сонце здійснює видимий рух.

⁴ Хмара Оорта — гіпотетична область Сонячної системи, що є джерелом планет з довгим періодом обертання. Безпосередні спостереження не підтвердили існування хмари Оорта, однак численні непрямі факти свідчать про це. Гіпотетична відстань від Сонця до зовнішньої межі хмари Оорта становить приблизно світловий рік.

Сонце. Ти опинився у міжзор'яному просторі, а це означає (ти викликаєш системний годинник), що ти пробуєш немертвим ти-сячу вісімсот днів.

Ти проспав зайвих п'ять років.

Віко твоєї труни ковзає вбік. Схоже на труп тіло відображається в дзеркальній перегородці — висохла двоदिшна риба в очікуванні на дощі. Пухирі з ізотонічними розчинами щільно прилягають до рук та ніг, наче пожадливі антипаразити — протилежність п'явкам. Пригадуєш голки, що входили в тіло, перш ніж ти відключився — в ті часи, коли твої вени ще не скидалися на висохлі покручені волокна в'яленої яловичини.

Праворуч від тебе відображення Шпінделя уважно розглядає свою капсулу-стручок. Його великі запалі очі обертаються в очницях, поки він відновлює зв'язки у своєму сенсорному інтерфейсі, настільки масивному, що порівняно з ним твої власні стандартні імпланти — лишень блідий театр тіней.

Чуєш кашель, хрускіт кісток. Майже за межею твого поля зору, краєм ока, вловлюєш, як ворухатяться інші.

— Щ-щ-о... — твій голос заледве сильніший від хриплого шепоту. — ...трррап...?

Шпіндель ворухить щелепою. Виразно клацають суглоби.

— ...ннаїбббали, — скрегоче він.

Ти ще навіть не зустрівся з прибульцями, а вони вже обвели тебе круг пальця.

Отже, ми постали з мертвих: п'ять трупів на півставки, голих, змарнілих, заледве здатних рухатися навіть при нульовому тяжінні. Ми вилазили зі своїх трун, неначе вирвані передчасно з коконів нетлі, які досі лишалися наполовину гусенями. Ми самотні і, звісно ж, геть безпорадні. Знадобилося зусилля волі, щоб пригадати: вони ніколи б не ризикнули нашими життями, якби могли обійтися без цього.

— Доброго ранку, комісарє.

Ісаак Шпіндель тремтливою, затерплюю рукою потягнувся за сенсорними рукавичками, що лежали на дні його капсули. У саркофазі, що стояв поруч, Сьюзан Джеймс, яка скрутилася в позі ембріона, бубніла щось собі під ніс. Лише Аманда Бейтс уже вдягнулася і, прагнучи відновити рухливість за будь-яку ціну, хрускала кістками, виконуючи усілякі ізометричні вправи. Час від часу

вона намагалася швиргонути гумовий м'ячик об перегородку, але навіть їй поки що не вдавалося впіймати його на відскоку.

Подорож розчинила нашу індивідуальність, звівши до єдиного архетипу. Круглі щоки та стегна Джеймс, високий лоб та сутула довготелесість Шпінделя, і навіть армований карбоплатиновий ящик, який Бейтс вважала власним тілом, — усе зібглося до однакового зневодненого набору жил і кісток. Здавалося, навіть наше волосся дивовижним чином знебарвилася, хоча я знав — це неможливо. Радше то просвічувала бліда шкіра. Перед «смертю» Джеймс мала світло-каштанове волосся, а у Шпінделя воно було настільки темним, що могло б називатися *чорним* — однак те, що звисало з їхніх скальпів зараз, видавалося мені недоладними бурими водоростями. Бейтс голила голову, але навіть її брови втратили знайомий мені іржавий відтінок.

Зовсім скоро ми знову станемо самими собою. Просто додай води. Проте наразі давній злий дотеп наповнився новим значенням: немертві справді всі однакові, якщо не знати, на що звертати увагу.

Звісно, якщо знати — якщо забути про зовнішній вигляд і спостерігати за рухами, ігнорувати плоть та вивчати *топологию* — ти ніколи не сплутаєш одного з іншим. Кожен рух лицьового м'яза — точка на графіку, а паузи в розмовах промовистіші за всі вимовлені слова. Я бачив, як умить розпадаються і збираються особистості Джеймс. Кутики вуст Шпінделя кричать про його невисловлену недовіру до Аманди Бейтс. Кожна зміна фенотипу¹ волає до всіх, хто розуміє цю мову.

— Де?.. — прохрипіла Джеймс, прокашлялася та махнула кволою рукою в бік порожньої труни Сарасті, що стояла в кінці ряду.

Губи Шпінделя скривилися в гримасі.

— Повернувся на фабрику, га? Попросив корабель зробити нам галявинку для відпочинку, щоб було де повалятися.

— Імовірно, радиться з Капітаном, — Бейтс дихала гучніше, ніж говорила — сухе хрипіння в гортані, яка наново знайомила-ся з концепцією дихання.

Знову Джеймс:

— Це можна було б зробити і тут.

¹ Сукупність притаманних індивіду характеристик.

— І тужитися теж можна було б тут, — проскрипів Шпіндель. — Деякі речі не для загалу, еге ж?

А ще не для загалу деякі думки. Мало які істоти почуваються затишно, вдивляючись у вічі вампіру, — саме тому завжди ввічливий Сарасті уникає зорового контакту, — але були в його топології й інші риси, спільні для всіх ссавців, а отже, відкриті для прочитання. Якщо він відмовився від публічних оглядин, можливо, причиною тому був я. Можливо, він беріг якісь таємниці.

Зрештою, сам «Тезей» страшенно добре беріг свої таємниці.

Корабель пролетів добрих п'ятнадцять а. о.¹ в напрямку нашої цілі, перш ніж щось його сполохало. Тоді, наче переляканий кіт, він шугонув на північ і почав свій підйом: спершу — дикий стрибок з прискоренням у три «джі» над екліптикою, коли тринадцять тонн рушійної сили опиралися першому закону Ньютона. Корабель спустошив Пенн-баки², вишкріб насухо субстратну масу і за кілька годин розтринькав сорокаденний запас пального. Потім — довге падіння крізь холодну безодню, роки скупі бухгалтерії, коли тягу кожного антипротона доводилося порівнювати з витратами на витягування його з вакууму. Телепортація — це не магія: промінь «Ікара» не міг доправити нам справжню антиматерію, тільки квантові дані. «Тезей» відфільтровував сировинний матеріал з космосу, по іону за раз. Довгі роки корабель рухався на чистій інерції, зберігаючи кожен поглинутий атом. Далі сальто; іонні лазери бомбардують простір попереду; гальмівна лійка Бассарда³ широко розгорнулася для жорсткого гальмування. Вага трильйона трильйонів протонів уповільнила корабель, наповнила його черево та розпластала нас всередині. «Тезей» продовжував спалювати їх, аж до миті нашого воскресіння.

¹ А. о. — астрономічна одиниця; позасистемна одиниця відстані, що дорівнює середній відстані від Землі до Сонця ($\approx 149,6$ млн. км).

² Пенн-баки — сленгове скорочення поняття «Пеннігові баки» — вигаданого Пітером Воттсом елемента корабля, що базується на ідеї Пеннінгової пастки — реального приладу для зберігання антиматерії.

³ Запропонована фізиком Робертом Бассардом у 1960 році концепція ракетного двигуна, що в якості пального використовує водень і пил, які космічний корабель, видобуває у відкритому космічному просторі, переміщуючись на високій швидкості.